

L'alguerès estudiat amb tot el rigor

Jordi Badia

Jaume Corbera
Caracterització del lèxic alguerès
Universitat de les Illes Balears,
Palma 2000

L'any 1997, Jaume Corbera, professor de la Universitat de les Illes Balears, va col·laborar en el magnífic llibret *L'Alguer: imatge i paraula*, que conté 40 pàgines de fotografies actuals de la ciutat catalana de Sardenya, acompanyades d'una síntesi històrica i un compendi de la gramàtica i el lèxic del parlar alguerès. Tres anys més tard apareix aquest volum, que ens aproxima molt més al català de l'Alguer.

L'eix del llibre és l'arreplic d'uns 2400 termes de l'alguerès actual. Aquest recull és menys de la meitat de les 6.000 referències que l'autor va registrar després d'haver repassat nombrosos textos i, sobretot, després d'haver conviscut durant dos mesos i mig amb parlants de la ciutat. Una de les fonts principals és el buidatge d'una enquesta adreçada a 38 persones, la majoria treballadors del sector primari (pagesos, ramaders, pescadors) o mestresses de casa. Amb algunes poques excepcions, es tracta de gent gran (la mitjana d'edat és de 63,5

El català de l'Alguer és un dels parlars més negligits pels lingüistes i la societat de ponent. El nucli d'aquest llibre de Jaume Corbera és un recull exhaustiu de 2400 mots vius actualment, classificats per camps semàntics i amb informació fonètica, semàntica i etimològica. A més, aquest lingüista hi fa un doble esforç: demostrar objectivament la plena catalanitat de l'alguerès i denunciar amb un rigor científic extraordinari la poca consideració que ha rebut aquesta parla en els diccionaris normatius.

anys). El qüestionari de base és el de l'ALDC¹, per bé que Corbera ens avisa que l'ha ampliat molt.

El material és presentat amb una estructura temàtica. Quasi un terç dels mots registrats són referits a animals i plantes; la resta és classificada en 11 grans camps semàntics més. Per bé que en l'esquelet general del corpus hi apareixen tres grans títols («A. L'univers», «B. L'home» i «C. L'home i l'univers»), cadascun té una gran quantitat de divisions i subdivisions, de manera que en resulten 200 agrupaments (que podríem considerar subcamps semàntics).

Aquesta fragmentació del material fa que l'obra defugui la presentació de «diccionari», i això n'abellix encara més la lectura. Tanmateix, si mai el lector vol cercar directament un mot, pot fer-ho consultant l'índex

alfabètic que hi ha al final.

Si hem dit que l'obra no és un diccionari (o potser hauríem de dir que «no és *solament* un diccionari») és en part pel contingut de les entrades. Cadascuna conté la marca morfològica (quan cal), la transcripció fonètica, la correspondència amb l'estàndard i tot un seguit d'observacions gramaticals i etimològiques, sense descuidar-se les fonts ni el tractament que ha tingut el mot en les obres bàsiques de referència.

Només el que hem dit fins ara ja justifica el títol d'aquesta recensió, car tant la classificació, com la recerca pròpiament dita, com el contingut de les entrades traspuen rigor i racionalitat. Però encara cal parlar de la resta del llibre. Com que l'espai és limitat, em referiré a dos apartats: la introducció i l'estudi sobre la relació entre l'alguerès i l'estàndard català.

En la introducció, Jaume Corbera fa una síntesi de la lexicografia sobre aquest parlar, des dels tractats de Morosi i Guarnerio (1886) fins al *Diccionari català de l'Alguer*, de Mn. Josep Sanna.

Aquesta darrera és, precisament, la font bibliogràfica principal per al nostre autor, el qual, tanmateix, l'amplia i la corregeix. En tot aquest camí havien aparegut una quantitat força considerable d'estudis lingüístics, la major part parcials, sense pretensions o amb errades que s'anaven arrossegant de l'un llibre a l'altre. Corbera ja aprofita aquestes pàgines per a fer-nos adonar de la poca consideració que ha rebut l'estudi del lèxic alguerès per part dels lingüistes de ponent².

Encara molt més interessant em sembla l'apartat «La relació del lèxic alguerès amb el conjunt català». D'una banda, hi analitza la base etimològica dels mots o expressions recollits. Aquest estudi, el fa tant en relació amb la totalitat dels termes registrats com en relació amb el vocabulari bàsic (499 paraules). L'índex de *catalanitat* que s'infereix d'aquesta anàlisi és de quasi un

60 % en el primer cas, i de més d'un 80 % en prendre en consideració el vocabulari bàsic. La conclusió, doncs, és que el lèxic alguerès és, indiscutiblement, de naturalesa catalana.

D'una altra banda, estudia el grau d'integració del lèxic alguerès en tot el corpus normatiu; amb bon criteri, pren la *Gran enciclopèdia catalana* per obra de referència. A l'hora de fer aquesta estadística estableix uns paràmetres plenament objectius, matemàtics, partint de la distància entre la realitat recollida i el corpus lèxic registrat per la GEC. Estableix una classificació que va des dels mots algueresos recollits amb la mateixa forma, ús i significat per la GEC (als quals dóna valor 1) fins als mots algueresos no recollits, ni amb forma ni significat semblants, per la GEC (valor 0). Entremig, com cal suposar, hi ha diversos graus. Doncs bé, el resultat és tan sols de 0,43 en relació amb tot el vocabulari arrellegat, i de 0,71 si se'n tria només el vocabulari bàsic. La conclusió és òbvia i contundent: caldria fer un esforç per acceptar i registrar en els diccionaris normatius moltes més formes alguereses, sobretot si són de nissaga indiscutiblement catalana.

Tant de bo que les autoritats escoltin aquests savis consells. Perquè, tal com diu Corbera, «no voler fer aquest esforç és, tal volta, la millor contribució a accelerar el procés de desaparició de la petita col·lectivitat algueresa». ♦

Rigor científic i el compromís moral

Anna M. Porquet i Botey

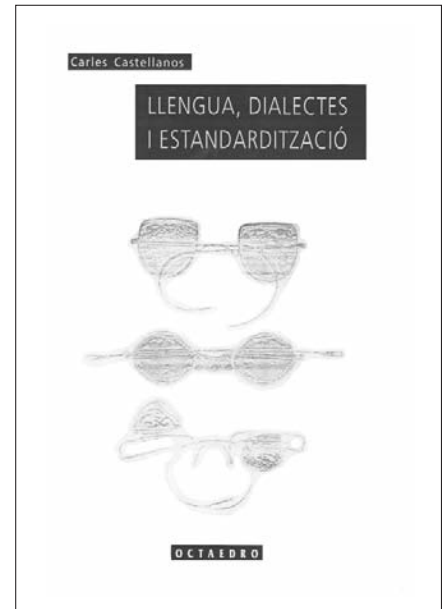
Carles Castellanos

Llengua, dialectes i estandardització

Octaedro, Barcelona 2000

Aquest nou llibre publicat per Carles Castellanos és una reelaboració de la seva tesi doctoral «*El procés d'estandardització de les llengües. Aplicació a la llengua amaziga*» (UAB, 1998). Mitjançant l'estudi exhaustiu de diversos *continua* lingüístics (catalano-occità, galaico-portuguès, les llengües bantu...) i de nombroses llengües d'arreu del planeta (gascó, aranès, èuscar, els dialectes alemanys..., entre les més conegudes, i també el macedoni, les llengües indonèsies, la vietnamita, el maia..., entre les que ens resulten més exòtiques) l'autor vol remarcar la importància dels fenòmens socials i ideològics en el procés de formació d'un estàndard, que sempre depèn dels usos socials de la llengua que n'és objecte. Per tant, és interessant d'estudiar aquests aspectes quan es produeixen en el procés d'estandardització de llengües en situació de conflicte i, concretament, de minorització lingüística. I l'exemple concret que Castellanos escull per a aplicar-hi una hipotètica estandardització és la llengua amaziga, un cas conflictiu a causa de la situació de minorització en què es troba i per la dispersió dialectal.

Com diu Carme Junyent en el pròleg, el llibre reuneix «amb un equilibri inqüestionable, el rigor científic i el compromís moral». A partir de l'anàlisi crítica dels treballs que han publicat diversos autors sobre l'estandardització, Castellanos descriu com s'ha anat configurant el concepte de llengua estàndard al llarg de la història; rebut la teoria segons la qual l'estandardització és un procés que no necessita l'escriptura per

a aconseguir-se; introdueix el concepte d'individuació, amb les diverses tipologies; ens parla dels diferents graus de distància entre llengües, i dedica tot un capítol als fenòmens més importants que sorgeixen en la política lingüística estandarditzadora, tenint sempre present la perspectiva ecolingüística com a millor alternativa a les polítiques lingüístiques oficials.

Llengua, dialectes i estandardització és un llibre que planteja nous elements d'anàlisi sociolingüística i que interessarà no tan sols els estudiosos sinó també els lectors amb inquietuds respecte a la formació de les llengües, les seves diferències i semblances i els processos que segueixen en l'evolució cap a l'estandardització i, per tant, cap a la normalització. Aquesta normalització només podrà ser plena, com diu l'autor, en aquelles nacions independents que puguin garantir a la llengua pròpia tots els usos socials. ♦

¹ *Atlas Lingüístic del Domini Català*, preparat per A.M. Badia i Margarit i J. Veny i Clar.

² Criden lamentablement l'atenció els mots de Joan Coromines en el DECLC, a propòsit del mot *llumí*, en què, ironitzant sobre la idea d'incorporar-lo al lèxic comú, diu: «D'aquí va treure un savi diletant barceloní l'estupenda, espantosa, pensada d'usar aquest bord, pertanyent només a un parlar atapeït d'italianismes i sardismes, per reemplaçar el nefandíssim cat. *mistos*.»